АНАЛИЗ И ОЦЕНКА
НА ЗДРАВОСЛОВНОТО СЪСТОЯНИЕ НА УЧЕНИЦИТЕ
В ОБЛАСТ ВЕЛИКО ТЪРНОВО ЗА 2017 ГОДИНА

Анализът и оценката на здравословното състояние на учениците от 7 до 18 - годишна възраст в област Велико Търново за учебната 2017/2018 година са изготвени на базата на:

- обобщените от медицинските специалисти в училищата данни за здравословното състояние на обслужваните от тях ученици, въз основа на предоставените им от личните лекари талони за резултатите от профилактичните прегледи, съгласно Наредба №3 на МЗ за здравните кабинети в детските заведения и училищата (ДВ, бр. 38/2000 г.);
- Наредба №8 на МЗ за профилактичните прегледи и диспансеризацията (ДВ, бр. 92/2016 г.);
- схема за анализ на здравословното състояние на децата с приложени таблици (писмо на МЗ №32-00-138 от 06.10.2005 г. и изменения от 06.03.2007 г).

I. Обслужван контингент

През учебната 2017/2018 година, по данни на Регионално управление на образованието – Велико Търново, в училищата на областта са учили общо **21 652 ученика на възраст от 7 до 18-годишна възраст**, разпределени в **1 104 паралелки**. Броят на учениците на възраст 7 – 14 г. е общо 11 787 (6 124 момчета и 5 663 – момичета), а този на учениците на възраст от 14 до 18 години – 9 865 (5 145 момчета и 4 720 момичета) – *таблица I.*

С профилактични прегледи са обхванати общо **19 797** ученика, т.е. **95,32%** от всички ученици – **20 770 ученици**, обучавани в училища, в които работят медицински специалисти по Наредба №3 на МЗ от 2000 г.

Относителният дял на учениците, обхванати с профилактични прегледи е различен за отделните общини и се движи в границите от 87,88% (в община Свищов) до 100% (в общините Павликени, Сухиндол, Стражица, П. Тръмбеш и Лясковец).

Относителният дял на учениците, обхванати с профилактични прегледи по общини и за областта е представен в *приложение 1*.

Община	Общ брой ученици	Общ брой ученици, обхванати с профилактични прегледи	Относителен дял (%)
В. Търново	8 600	8 086	94,02%
Г. Оряховица	3 669	3 618	98,61%
Свищов	2 609	2 293	87.88%
Павликени	1 701	1 701	100%
Сухиндол	190	190	100%
Елена	859	803	93.48%
Златарица	389	374	96.14%
Стражица	1 042	1 042	100%
П. Тръмбеш	1 019	1 019	100%
Лясковец	692	692	100%
ЗА ОБЛАСТТА:	20 770	19 797	95,32%

Приложение 1. Относителен дял на обхванатите с профилактични прегледи ученици в областта и по общини (в %) през учебната 2017/2018 година.

Обхватът на учениците с профилактични прегледи – 95,32% е почти еднакъв с този през предходната учебна година – 94,95%.

II. Антропометрични показатели – ръст и телесна маса

Оценката на антропометричните показатели е направена на базата на средните стойности (x) и стандартното отклонение (s) на същите по възраст и пол, като се оформят следните групи:

- I група норма (x±1s) – включва учениците, чиито показатели са в границите на средната стойност;
- II група разширена норма – включва учениците, при които антропометричните показатели са между (x±1s) и (x±2s);
- III група извън нормата – включва учениците, чиито антропометрични измервания са под (x–2s) и над (x+2s).

1. По показателя ръст:

В **I група норма** попадат общо **15 913** от обхванатите с профилактични прегледи ученици **(80,38%),** от които 7 991 момчета или 75,82% от всички

момчета, обхванати с профилактичен преглед и 7 922 момичета – 77,84% от всички момичета.

При разпределението по пол в групата от 7 до 14 години броят на момчетата е значително по-висок от този на момичетата – съответно: 5 176 момчета срещу 4 819 момичета, докато при учениците на възраст от 14 до 18 години броят на момчетата е по-малък от този на момичетата (2 815 момчета и 3 103 момичета).

Във **II група разширена норма** попадат **2 909 ученици – 14,69%** от всички ученици, обхванати с профилактични прегледи. Разпределението по пол е, както следва: 1 560 момчета (14,80% от всички профилактирани момчета) и 1 349 момичета (13,26% от всички профилактирани момичета).

Във възрастовата група от 7 до 14 години попадат 899 момчета и 895 момичета, а в групата 14 – 18 години –661 момчета и 454 момичета.

В **III група извън нормата** са **975** ученика или **4,93%** от всички ученици, обхванати с профилактични прегледи. Разпределението на учениците в подгрупите е, както следва:

- В подгрупата (x–2s) попадат общо **380** ученика – **1,92%** от учениците, обхванати с профилактични прегледи. Момчетата в тази подгрупа са по-малко от момичетата – съответно 181 срещу 199;

- В подгрупата (x+2s) са общо **595 ученика** – **3,01%** от всички ученици, преминали профилактични прегледи. В тази подгрупа броят на момчетата е по-висок от този на момичетата – 317 момчета и 278 момичета.

2. По показателя телесна маса:

В **I група норма** попадат общо **15 654** от обхванатите с профилактични прегледи ученици **(79,07%),** 7 905 момчета – 75,00% от всички момчета, обхванати с профилактичен преглед и 7 749 момичета – 76,14% от всички профилактирани момичета.

Разпределението по пол в двете възрастови подгрупи е, както следва: 5 103 момчета и 4 755 момичета на възраст от 7 до 14 години, и 2 802 момчета и 2 994 момичета на възраст от 14 до 18 години.

Във **II група разширена норма** са **2 941 ученици – 14,86%** от всички ученици, обхванати с профилактични прегледи. В тази група броят на момчетата е малко по-голям от този на момичетата – съответно 1 478 срещу 1 463.

Разпределението по пол в двете възрастови подгрупи е, както следва: 895 момчета и 926 момичета на възраст от 7 до 14 години, и 583 момчета и 537 момичета на възраст от 14 до 18 години.

В **III група извън нормата** са **1 202 ученици – 6,07%** от учениците, обхванати с профилактични прегледи. Разпределението в отделните подгрупи е следното:

- В подгрупа (x–2s) попадат **386 ученици – 1,95%** от всички ученици, обхванати с профилактични прегледи. Броят на момчетата е по-голям от този на момичетата – съответно 212 срещу 174;

- В подгрупа (x+2s) са общо **816 ученици** – **4,12%** от всички ученици, обхванати с профилактични прегледи. Разпределението по пол в тази подгрупа показва, че момчетата преобладават спрямо момичетата – 454 момчета срещу 362 момичета.

Разпределението на учениците по пол и възрастови групи според оценката на ръста и телесната маса е представен на *таблица II*.

В сравнение с предходната учебна 2016/2017 година по отношение на антропометричните показатели на учениците (ръст и телесна маса) **не се наблюдават** съществени различия *(приложение 2)*.

Показател		**Учебна година**	
		2016/2017	**2017/2018**
Ръст	I група норма	80,40	80,38
	II група разширена норма	14,74	14,69
	III група извън нормата	4,87	4,72
Телесна маса	I група норма	79,93	79,07
	II група разширена норма	14,27	14,86
	III група извън нормата	5,80	6,07

Приложение 2. Разпределение на учениците в област Велико Търново според ръста и телесната им маса (в %).

III. Показатели за физическа дееспособност

Почти всички ученици, покривали нормативите за физическа дееспособност са **получили оценка над среден (3)** – **20 175** (97,14% от общия брой ученици), от които **10 394** (51,52%) са момчета и **9781** (48,48%) – момичета.

През учебната 2017/2018 година **освободените от часовете по физическо възпитание ученици** са общо **347** (1,67% от общия брой ученици в училищата с медицински специалисти) – 228 момичета (65,70% от освободените ученици) и 119 момчета (34,29%). Прави впечатление, че учениците, освободени от физическо възпитание във възрастовата група 14 - 18 години е по-голям спрямо групата 7 - 14 години – съответно 66,28% срещу 33,71% или 230 на 117ученика.

Резултатите за физическата дееспособност на учениците от област Велико Търново са представени в **таблица III.**

IV. Диспансерно наблюдение на учениците в област Велико Търново през учебната 2017/2018 година

В областта през отчетния период, на диспансерно наблюдение са подлежали **1 392 ученика (7,03%** от учениците, обхванати с профилактични прегледи).

Структурата на заболяванията сред учениците, подлежащи на диспансерно наблюдение е следната:

1. **Болестите на нервната система и сетивните органи** са най-разпространените заболявания сред учениците на диспансерно наблюдение – **703 ученика** (50,50%). Водещи в тази група са: заболяванията на очите – намаление на зрението на двете очи – при 577 ученика, следвани от епилепсия (58 ученика) и детска церебрална парализа (12 случая).

2. **Заболяванията на дихателната система** заемат **втора позиция** (**345** диспансеризирани – 24,78%). Най-разпространеното заболяване в групата е **бронхиалната астма** (с преобладаващ алергичен компонент и неалергична астма) – общо 292 диспансеризирани, следвана от **алергичните ринити** (44 ученика) и **хроничния бронхит** (9 диспансеризирани).

3. **Психичните разстройства** се нареждат на **трето място** сред заболяванията при диспансеризираните ученици – **114 ученика (8,15%)**, като водещи в групата са: генерализирани разстройства в развитието (в т. ч. аутизъм) – 33 диспансерни, други поведенчески и емоционални разстройства – 49 случая, други невротични разстройства – 14 случая и хиперкинетични разстройства – 7 случая.

4. **Болестите на ендокринните жлези и обмяната** заемат **четвърта позиция** – **69 ученика** (4,93%), от които 27 са с инсулинозависим диабет без усложнения, а 18 са с диагноза закъснял пубертет.

5**. Болестите на сърдечно-съдовата система** се нареждат на **пето място** – 46 ученика (3,29%), като водещи заболявания в групата са: други,

неточно определени болести на сърцето (18 случая), есенциална хипертония (12 случая) и митрален пролапс – 5 диспансеризирани ученика

6. **Вродените аномалии на органи и системи** заемат **шесто място** (27 диспансеризирани – 1,94% от всички диспансеризирани ученици), като с най-голям дял са учениците с други уточнени вродени аномалии на сърцето и междупредсърден септален дефект (по 5 случая), следвани от вродена луксация на бедрото (3 случая).

Диспансерното наблюдение на учениците в област Велико Търново е представено *в таблица IV*.

V. Регистрирани заболявания (само новооткрити заболявания) при профилактичните прегледи на учениците през 2017 година в област Велико Търново

С **новооткрити заболявания** са **919 ученика** от обхванатите с профилактични прегледи общо **19 797 ученика (4,64%).**

Най-разпространените новооткрити заболявания сред учениците са: **смущения в зрението** (240 ученика), **затлъстяване** (214 ученика), **астма** (148 ученика), следвани от хроничен бронхит (22 ученика), алергичен ринит (20 ученика), епилепсия (19 ученика), гръбначни изкривявания (18 ученика), специални симптоми и синдроми (заекване, тикове, анорексия, енурезис, стереотипи) и вродени аномалии – по 16 ученика.

Регистрираните заболявания и аномалии при основния профилактичен преглед на учениците в област Велико Търново са представени на *таблица V*.

ОБЩИ ИЗВОДИ:

1. В област Велико Търново, през учебната 2017/2018 година, обхватът с профилактични прегледи на учениците от 7 до 18-годишна възраст се запазва почти същия както и през предходната учебна година – съответно 95,32% за 2017 г. и 94,5% за 2016 г.

2. Почти всички ученици в областта, обхванати с профилактични прегледи, са с нормални антропометрични показатели (вкл. и учениците във II група разширена норма): за ръст – 95,07% и за телесна маса – 93,93%, като в сравнение с предходната учебна година делът им се запазва почти същия (съответно 95,13% и 94,20%).

Въпреки това 6,07% от обхванатите с профилактични прегледи ученици са с отклонения по показателя телесна маса, а 4,93% – по показателя ръст, което увеличава риска за здравето им в по-късна възраст.

3. По-голямата част от учениците (97,14%) са получили оценка над среден 3.

4. Структурата на болестите сред учениците от 7 до 18-годишна възраст, подлежащи на диспансерно наблюдение се запазва същата в сравнение с предходната учебна година – отново първо място заемат болестите на нервната система и сетивните органи, следвани от болестите на дихателната система, психичните разстройства и болестите на ендокринните жлези и обмяната.

5. Прави впечатление непълната кореспонденция на данните за новооткритите заболявания, подлежащи на диспансерно наблюдение, и броя на фактически диспансеризираните деца.

Анализът на данните, предоставени от медицинските специалисти от здравните кабинети в област Велико Търново относно здравословното състояние на учениците от 7 до 18-годишна възраст показва, че се наблюдават някои неблагоприятни резултати по отношение на: антропометричните показатели; честотата на разпространение на болестите на нервната система и сетивните органи, на дихателната система, ендокринните жлези и обмяната, и психичните разстройства.

Анализът на резултатите от профилактичните прегледи на учениците обуславя необходимостта от провеждане на системни профилактични и промотивни дейности в училищата на областта с цел подобряване здравето на учениците и намаляване на риска от преждевременно развитие на хронични неинфекциозни заболявания сред тях.

П Р Е П О Р Ъ К И ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА ЗДРАВОСЛОВНОТО СЪСТОЯНИЕ НА УЧЕНИЦИТЕ:

1. Осигуряване и поддържане на материално-техническата база на учебните заведения в съответствие с нормативната база. Оптимизиране на материално-техническата база – обзавеждане с учебна мебел, съобразена с възрастта и ръста на учениците и с оглед профилактика на гръбначните изкривявания.

2. Осигуряване на здравословно хранене на учениците, отговарящо на физиологичните норми и изисквания, в съответствие с нормативните документи.

3. Осигуряване на медицинско обслужване на учениците в училищата, съгласно Наредба №3 на МЗ за здравните кабинети в детските и учебни заведения.

4. Организиране и провеждане на разнообразни форми на спорт и туризъм с децата.

5. Запознаване на родителите с резултатите за здравословното състояние на учениците с цел предприемане на мерки от тяхна страна за здравословно хранене и повишаване на двигателната активност на децата.

6. Организиране и провеждане на промотивни и профилактични дейности за предотвратяване или ограничаване на рисковите за хроничните незаразни болести фактори в по-късна възраст – нездравословно хранене, ниска физическа активност и други;

7. Контрол по спазване на изискванията за здравословно хранене на учениците, съгласно Наредба №37 от 21 юли 2009 г. за здравословното хранене на учениците (Обн. ДВ. бр.63 от 7 август 2009 г.)

8. Организиране и провеждане на здравно-образователни дейности с учениците и родителите относно рисковите за хроничните незаразни болести фактори – нездравословно хранене, ниска физическа активност, тютюнопушене, както и за профилактиката на заразните и паразитни заболявания.

9. Включване на ученици с гръбначни изкривявания и със затлъстяване в групи по лечебна физкултура, като заниманията се провеждат от специалисти кинезитерапевти или рехабилитатори.

10. Участие в организиране и прилагане в учебните заведения на действащи програми (регионални, национални и международни) за профилактика и промоция на здравето на децата.

11. Участие в провеждането на профилактични и противоепидемични дейности за предотвратяване възникването и ограничаване на разпространението на заразни и паразитни заболявания в учебните заведения.

12. Информиране на родителите за необходимостта от предоставяне на данни за проведените профилактични прегледи на децата им.